Posamezni izvod 30 grošev, mesečna naročnina 1 šiling

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

OSNOVNA NALOGA, KI JO NAREKUJE NAŠ SEDANJI POLOŽAJ, JE POJACANA, BREZKOMPROMISNA IN DOSLEDNA BORBA ZA PRIKLJUCITEV K FEDERATIVNI LJUD. REPUBLIKI JUGOSLAVIJI

LETNIK II. DUNAJ, V TOREK 17. VI. 1947 ŠTEV. 36 (64)

Edina rešitev - priključitev Slovenske Koroške k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji

Koroški Slovenci pošiljajo spomenice komisiji na Dunaju, v katerih zahtevajo priključitev k FLRJ

10. t. m. je POOF za Slovensko Koroško poslal komisiji za mirovno pogodbo na Dunaju spomenico, v kateri je izrazil pričakovanje in zahtevo koroških Slovencev ter predložil, da se da možnost predstavnikom koroških Slovencev izraziti komisiji voljo koroškega ljudstva ter stavil na razpolago material z argumentacijo zahtev koroških Slovencev.

To željo in zahtevo podpira ljudstvo vse Slovenske Koroške. Iz mnogih krajev so bili že poslani dunajski komisiji telegrami, ki izražajo zahtevo po priključitvi in zahtevo, da se da predstavnikom OF možnost, da postavijo pred komisijo zahteve koroških Slovencev.

Občinski odbori OF so izdelali spomenice, v katerih je podrobno argumentiran gospodarski in socialni položaj njihovih občin. Tudi vse narodne organizacije se pripravljajo, da predlože gradivo medzavezniški komisiji.

Na vseh prosvetnih prireditvah in političnih zborovanjih prihaja do izraza zahteva koroških Slovencev po priključitvi.

V nedeljo, dne 15. t. m. so bile prireditve koroških Slovencev v Dobrli vasi, Logi vasi ob Vrbskem jezeru in v Bilčovsu.

Na vseh prireditvah so udeleženci manifestirali za priključitev in odposlali komisiji brzojavko na Dunaj.

Koroški Slovenci s svojimi prireditvami in manifestacijami za priključitev razkrinkujejo delo nacističnega »Bunda der heimattreuen Südkärntner« in dokazuje, da je prebivalstvo Koroške slovensko in da se antifašistično prebivalstvo Slovenske Koroške bori za priključitev k Jugoslaviji.

Ne maramo drobtinic, mi zahtevamo svobodo!

Kakor iz drugih krajev širom naše zemlje je tudi slovensko prebivalstvo iz Kaple v Rožu poslalo komisiji na Dunaj resolucijo, v kateri med drugim ugotavlja:

»Stoletja smo se borili za svoje pravice. Višek borbe in trpljenja pa so doprinesli naši borci — partizani, a ne zato, da bi jih sedaj ponovno metali v ječe, niso se borili za Avstrijo, ki je še danes napol fašistična, ampak so se borili za svobodo Slovenske Koroške. Naša okolica je dala precej partizanov, naše slovensko ljudstvo v vasi jih je brez strahu podpiralo, čeravno so morali trije zavedni antifašisti zaradi tega v koncentracijsko taborišče, odkoder se niso več vrnili. Danes pa se še sprehajajo svobodno oni fašisti, ki so krivi njihove smrti in nam celo grozijo s ponovno izselitvijo. Leto po zlomu fašizma so sicer oblasti zaprle nekatere fašiste, ki pa so bili kmalu izpuščeni pod pretvezo, da proti njim ni zadosti obremenilnega materiala. Mi pa smo se in se še vedno vprašujemo, kdo je spravil naše antifašiste v koncentracijsko taborišče? Mogli so biti samo domači izdajalci, ker so le ti lahko vohunili po naših vaseh. Rajhovci naših razmer niso poznali in tudi niso razumeli našega jezika. Danes isti sovražniki Slovencev ustanavljajo novo organizacijo »Bund der heimattreuen Südkärntner«. Dosedaj se je njihovo delo omejevalo le na napadanje zavednih Slovencev in odločnih antifašistov. Tudi pionirjem niso prizanesli.

Fašistična grozodejstva so nas le še bolj utrdila in zato nepopustljivo zahtevamo priključitev Slov. Koroške k novi, Titovi Jugoslaviji. To je naša pravica, ki nam je ne more vzeti nihče! Če se avstrijski časopisi danes hvalijo, da nam gre dobro, da imamo vse pravice, svetu vendar ne morejo prikriti resnice, da pri nas vladajo Maier-Kaibitschevi uslužbenci, ki brez sramu nadaljujejo delo germanizacije in zatiranja. Ne maramo drobtinic, ki nam jih ponujajo! Mi zahtevamo svobodo, zahtevamo priključitev k FLRJ!«

Za priključitev k Jugoslaviji

smo se borili proti nacifašizmu, za priključitev so dali svoja mlada življenja naši borci partizani, za priključitev se borimo tudi še danes: to je osnovna vsebina in zahteva vseh resolucij in brzojavk. Slovensko prebivalstvo iz Vesel v Podjuni, zbrano na sestanku, piše komisiji: »Mi smo se z bratskimi narodi Jugoslavije na strani naših zaveznikov borili proti Hitlerjevemu fašizmu in dali v borbi 6 partizanov, še danes ne uživamo enakopravnosti in svobode. Zato ponovno zahtevamo pravično, demokratično rešitev, katero vidimo edino le v združitvi z matično državo Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo.«

Tudi ljudstvo iz Sel je s svojega množičnega sestanka odposlalo komisiji brzojavko v kateri pravi: »Slovensko ljudstvo občine Sele, zbrano na množičnem sestanku dne 8. t. m., vam pošilja borbene pozdrave in odločno zahteva, da se Slovenska Koroška priključi k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.«

Koncert slovenske pesmi v celovškem gledališču

Velika manifestacija slovenske narodne zavesti

V soboto popoldne je priredila Slovenska prosvetna zveza v celovškem gledališču uspel koncert združenih pevskih zborov Slovenske Koroške, ki je postal praznik slovenske pesmi in slovenskega ljudstva na Koroškem. Prvič, odkar obstoja gledališče v Celovcu, je v njem zadonela slovenska pesem. Nastopili so moški zbori iz Pliberka, Radiš, Borovelj, Kotmare vasi, Hodiš, Škofič in St. Ilja in mešani zbori Šmihel-Pliberk, Škofiče in Št. Ilj. Spored moških zborov so izvajali pevci na štirinajstih velikih pevskih koncertih na svoji turneji po Jugoslaviji. Koncert je pritegnil veliko število poslušalcev iz vse Koroške, ki so gledališče napolnili do zadnjega kotička in burno pozdravljali pevce.

Pevski zbor Slovenske prosvetne zveze, ki se je nedavno vrnil s turneje po Jugoslaviji, je odpel isti program partizanskih in narodnih pesmi, ki je z njimi gostoval v Jugoslaviji. Zlasti borbena partizanska pesem je na vse napravila najgloblji vtis; bila je dokaz borbenosti ljudstva Slovenske Koroške v še ne končani borbi za popolno osvoboditev.

Pred koncertom je pozdravil vse udeležence predsednik Slovenske prosvetne zveze dr. J. Tischler. V svojem govoru je ugotovil, kako je bila prvič po štiridesetih letih, odkar stoji celovško gledališče, dana danes možnost, da se v njem začuje slovenska pesem. To je dokaz, da koroški Slovenci nikdar nismo uživali enakopravnosti. Nadalje je dr. J. Tischler prikazal pomen slovenske pesmi, ki je spremljala koroške Slovence v trpljenju in boju in ki je sama po sebi dokument obstanka in življenjske borbe slovenskega ljudstva na Koroškem. Ta pesem je dokument, da smo koroški Slovenci narod, ki je ohranil svojo lastno kulturo kljub vsemu zatiranju in ki ima vso pravico do osnovnih narodnostnih pravic. Dr. Tischler je poudaril, kako je naša pesem dokaz, da smo koroški Slovenci del slovenskega naroda, da se tega zavedamo in da zato vidimo svojo rešitev samo v združitvi z matičnim slovenskim narodom v novi Jugoslaviji. Na koncu je govornik dejal, da je naša pesem spremljala vso našo zgodovino, naše trpljenje in našo borbo. Poleg naše mehke, nežne pesmi pa je zrasla naša pesem borbe, ki je dajala našim partizanom moč v boju za svobodo in ki danes izraža naša čustva v borbi za priključitev k Jugoslaviji, za združitev s slovenskim narodom, s katerim hočemo živeti skupaj v lastni državi.

Na koncu je dr. Tischler ponovil svoja izvajanja v nemškem jeziku in pozdravil tiste avstrijske antifašiste, ki so s svojo udeležbo dokazali, da razumejo in pravilno cenijo osvobodilno borbo koroških Slovencev.

Koncert je bil na lepi umetniški višini. Prireditvi so prisostvovali predstavniki britanskih okupacijskih oblasti in člani jugoslovanske misije v Celovcu.

Protest avstrijskih antifašističnih borcev

Konferenca avstrijskih antifašističnih borcev v Celovcu protestira proti obsodbi Karla Prušnika in proti prepovedi društva slovenskih partizanov

V soboto 14. t. m. je bila v Celovcu prva pokrajinska konferenca »Zveze koroških antifašističnih borcev«, katere so se udeležili kot gostje tudi predstavniki koroških slovenskih partizanov. Na konferenci so obravnavali vprašanje notranjega razvoja v Avstriji in odnos sedanjih avstrijskih oblasti do borcev proti fašizmu. Ugotovilo se je, da še vedno veliko število borcev proti fašizmu ali njihovih preostalih svojcev nima zagotovljene svoje eksistence, medtem ko sedijo kolaboracionisti in fašisti še vedno na vodilnih mestih. Mnoge žrtve fašizma niso dobile povrnjenega niti premoženja, ki so jim ga oropali nacisti. Ob koncu je bilo soglasno sprejetih več resolucij.

Konferenca je najostreje protestirala proti oprostitvi veleizdajalca Guida Schmidta in zahtevala, da se sodna razprava proti njemu obnovi. Nadalje je izrazila zahtevo po obsodbi vojnega zločinca Maier-Kaibitscha in njegovih sokrivcev ter po povračilu imovine preseljenim Slovencem. Prav tako je konferenca poslala protestno resolucijo britanskim okupacijskim oblastem zaradi obsodbe in zapora zaslužnega partizanskega borca Karla Prušnika in proti prepovedi »društva slovenskih partizanov«.

Izvoljeno je bilo novo vodstvo »Zveze avstrijskih borcev na Koroškem«. Predstavnik slovenskih partizanov je v »Zvezi antifašističnih borcev« izrazil odločno pripravljenost vseh slovenskih partizanov na Koroškem za skupno delovanje v nadaljnji borbi proti fašizmu.

Odmev Schmidtove oprostitve

Oprostitev nekdanjega zunanjega ministra Schmidta je izzvala med avstrijskim delovnim ljudstvom veliko ogorčenje. V Kremsu in St. Pöltenu so delavci vseh podjetij v znak protesta napovedali stavko. 3000 ljudi je demonstriralo pred okrajnim glavarstvom proti oprostitvi moža, ki je sokriv, da je Hitler brez težav zasedel Avstrijo. Ti delavci so poslali tudi deputacijo na Dunaj, ki je protestirala proti tej sodbi.

Nešteto protestnih resolucij so delavci poslali iz najrazličnejših krajev ministru za pravosodje. Delavci dunajskih prometnih podjetij pravijo na primer: „Ta sodba spominja na sodbo v Schattendorfu, zaradi katere se je zlomila republika." Nastavljenci in delavci tovarne poljskih strojev Hofherr in Schrantz izjavljajo v svoji resoluciji: „Nismo več voljni, da bi še naprej gledali, kako reakcija nesramno dviga svojo glavo," medtem ko pravi skupna resolucija več velikih dunajskih podjetij: „Nenavadno visoko število oprostitev vojnih zločincev ne izziva samo delavstva, ampak vse demokratično misleče Avstrijce." Delavci iz Atzgersdorfa ugotavljajo: „Vedno bolj razumemo, zakaj nam Avstrijcem v inozemstvu ne zaupajo in zakaj mora naša dežela od vseh dežel najbolj trpeti. Tega so krive mile sodbe za fašiste in vojne zločince, ki so odgovorni za vse gorje."

Protestom delavstva se pridružuje tudi predsedstvo zveznega združenja političnih kaznjencev, ki v imenu žrtev fašizma izjavljajo, da je oprostitev nekdanjega državnega tajnika Schmidta izzvala največje razburjenje in ogorčenje. Žrtve fašizma ne razumejo oprostitve Guida Schmidta, ker vidijo v njegovi osebi enega izmed glavnih krivcev, ki so pripravljali zasedbo Avstrije po nemških fašistih in s tem enega izmed odgovornih, ki so krivi, da je Avstrija izgubila svojo državno samostojnost. Prezidij zveznega združenja zahteva, da odgovorne oblasti razščejo vse možnosti, kakšni pravni in politični ukrepi bi prišli v primeru Guida Schmidta v poštev.

Enako je tudi zveza antifašističnih borcev za svobodo na protestnem zborovanju sprejela resolucijo, v kateri med drugim izjavlja: „Z ogorčenjem protestiramo proti nekvalificirani oprostitvi veleizdajalca Guida Schmidta, enega izmed glavnih organizatorjev, ki so izročili Avstrijo nemškemu fašizmu. Zbrani izjavljajo, da niso več voljni, da brezdelno gledajo to justično komedijo. Zahtevajo obnovitev obravnave proti veleizdajalcu Guidu Schmidtu in njegovo obsodbo.'

To je mnenje delavstva in demokratično mislečih Avstrijcev, nikakor pa to ni mnenje reakcije, ki seveda poje slavo „neodvisnosti" dunajskega sodstva in zagovarja oprostitev Guida Schmidta. In tudi drugače biti ne more! Obsodba Schmidta bi pomenila hkrati obsodbo vse avstrijske reakcije, predvsem tistih vplivnih predstavnikov Schuschniggovega režima, ki so danes ponovno na odločilnih mestih. Obsodba bi pomenila, da je treba postaviti pred sodišče tudi glavnega krivca Schuschnigga in s tem bi bila tudi v javnosti razkrinkana pravljica o avstrijskem odpornem gibanju v letih 1934 do 1938. Zato pa je bila potrebna oprostitev Schmidta! Da se je reakciji ta oprostitev posrečila, je znak, da ona edina še danes odloča v Avstriji in nadaljuje svojo politiko v škodo avstrijskega delovnega ljudstva.

Isto ugotavlja tudi prvi inozemski komentar k Schmidtovi oprostitvi, in sicer Češkoslovaški tiskovni urad: „Ta sodba ne pomeni samo odobravanja delovanja dr. G. Schmidta, temveč tudi priznanje politiki avstrofašističnega režima pred anšlusom." In že se kažejo tudi druge posledice te sodbe: Zagovornik vojnega zločinca Neumayer, ki so ga marca 1946 obsodili na dosmrtno ječo, je glede na Schmidtovo oprostitev stavil predlog, da se obnovi obravnava proti Neumayerju. Kakor znano, je bil Neumayer minister v Seys-Inquartovi vladi in se je moral zagovarjati zaradi veleizdaje.

Delo komisije za avstrijsko mirovno pogodbo

Že mesec dni se sovjetska delegacija uporno in dosledno bori, da bi se komisija vendar že lotila praktičnega dela za rešitev spornih členov avstrijske mirovne pogodbe, med njimi 35. in 42. člena. Vsi ti napori sovjetskega predstavnika pa naletavajo na trdovraten odpor ameriškega delegata Dodga, ki rajši daje neskončne, v glavnem vedno isto ponavljajoče se predloge za delovni postopek, popravke, popravke k popravkom itd. Zaradi tega mora komisija tedne in tedne razpravljati o delovnem postopku, namesto da bi začela s svojim pravim delom.

Da bi premostili mrtvo točko, je sovjetski delegat pred nekaj dnevi dal predlog, ki se opira na sklepe sveta zunanjih ministrov in ki omogoča, da bi komisija lahko takoj začela s pravim delom. Pozitivni pomen tega predloga so priznale vse delegacije.

Ta predlog predvideva, da bi komisija na naslednjih sestankih začela z razgovori o osnovnih vprašanjih nemške imovine v Avstriji in s tem v zvezi proučevala tudi vse predloge, ki bi jih glede nemške imovine dale poedine delegacije. Komisija naj bi razpravljala o petrolejski industriji, donavskem paroplovnem društvu, finančnih, zavarovalnih družbah, industriji in o državnem imetju.

Pri razpravljanju o 35. in 42. členu mirovne pogodbe bi odboru izvedencev predali v študij tiste odstavke teh členov, ki po mnenju komisije zahtevajo temeljito proučevanje.

Kljub temu predlogu pa je Dodge vztrajal pri svojem prejšnjem stališču in je podal vrsto dopolnilnih predlogov, katerih namen je, da bi delo komisije usmerili tako, kakor je ameriška delegacija že prej predlagala.

Po teh „dopolnilnih predlogih" bi morali komisija in odbor izvedencev razpravljati o vsakem posameznem objektu nemške imovine v Avstriji. To pa ne pomeni nič drugega kakor revizijo sklepov konference v Potsdamu in drugih mednarodnih pogodb o nemški imovini v Avstriji.

Jasno je, da takšne „dopolnitve" niso sprejemljive in da vodijo samo do tega, da se delo komisije po nepotrebnem zavlačuje. Kakor je sovjetski predstavnik naglasil, nima niti ena od delegacij, niti celotna komisija pravice, da bi revidirala sklepe, ki so jih velesile v tem vprašanju že sprejele.

Spričo teh različnosti mnenj je angleški delegat Lawson predlagal, da bi komisija odložila razgovore o 35. in 42. členu in da bi prešla na razpravljanje o drugih še spornih členih avstrijske mirovne pogodbe.

Sovjetski delegat se je s tem predlogom strinjal. Francoski predstavnik na ta predlog ni pristal.

Na naslednjem sestanku komisije so delegacije nadaljevale razgovore o delovnem postopku komisije in odbora izvedencev. Francoski predstavnik je izjavil, da je pripravljen sprejeti sovjetski predlog o nadaljnjem delu komisije, v kolikor bi sovjetska delegacija bila pripravljena, da v nekih točkah spremeni besedilo predloga. Sovjetski predstavnik Novikov se je s predlogom francoske delegacije pogojno strinjal. Komisija pa vendar ni dosegla sporazuma, ker je ameriški delegat Dodge znova podal vrsto novih predlogov, ki kažejo, da se ameriška delegacija ne strinja celo z nekaterimi tistih sklepov, ki jih je komisija na prejšnjih sestankih s pristankom ameriške delegacije sprejela.

Sovjetski delegat je izjavil, da tako prejšnji kakor tudi na tem sestanku podani ameriški predlogi kažejo, da je stališče te delegacije vzrok, da komisija ne more v svojem delu napredovati.

ZDA nameravajo Turcijo „modernizirat"

O ameriških načrtih za »modernizacijo« Turčije piše moskovska »Pravda«:

Že sam delovni načrt vojne misije ZDA v Turčiji in seznam vprašanj, ki jih bodo ameriški izvedenci proučevali, kažeta, da je Turčija v vojaškem pogledu prenehala biti samostojna država. Vendar, »načrt za pomoč« se ne omejuje samo na vojaško vmešavanje. Ameriški kapital močno prodira tudi v gospodarstvo. V Istambulu in Izmiru so že odprli podružnice ameriških bank. Ameriške petrolejske družbe so dobile dovoljenje, da v Turčiji začnejo z velikopoteznimi raziskovanji.

Pod ameriškim pritiskom so v Turčiji ukinili vse omejitve, ki so veljale za inozemske kapitaliste. Po novih zakonih so inozemski podjetniki dobili neomejene možnosti, da vlagajo svoj kapital v turško industrijo in da izvažajo dobičke.

Tako so ZDA tudi v Turčiji uspele s svojim načelom »odprtih vrat in enakih možnosti«. Kakor je Turčija do nedavnega prejemala angleško »pomoč«, tako ima sedaj raje ameriško. Angleži so morali močnejšemu in bogatejšemu tekmecu odstopiti svoje mesto.

Ameriško »pomoč« so v Turčiji sprejeli z mešanimi občutki. Turško ljudstvo se še preveč spominja nekaterih drugih »vojaških misij«, ki so Turčijo obiskovale. Tako je svoječasno tudi nemška Sandersova vojaška misija začela z modernizacijo turške vojske in kakor znano zapletla Turčijo v strahotno pustolovščino. Napredna javnost teh izkušenj ni pozabila in zato ve, kako hudo je za deželo, ki je na tem, da bo znova postala samo igračka v rokah tujih imperialističnih sil.

Nepozaben je dan, ko se je jugoslovansko ljudstvo dvignilo

V Beogradu so odprli razstavo angleške knjige. Svečani otvoritvi so prisostvovali podpredsednika Prezidija Ljudske skupščine FLRJ Moša Pijade in Josip Rus, člani zvezne vlade, zastopniki Ljudske skupščine in vlade LR Srbije, predstavniki diplomatskega zbora in številni zastopniki kulturnega in javnega življenja.

Razstavo je odprl angleški letalski minister Noel Baker, ki je pred nekaj dnevi prispel v Jugoslavijo. V svojem govoru je minister Noel Baker naglasil, da je prišel v Beograd zaradi tega, da bi odprl razstavo angleške knjige in da bi maršalu Titu in narodom Jugoslavije izrazil občudovanje in spoštovanje britanskega ljudstva.

»Nepozaben je dan, ko se je jugoslovansko ljudstvo kot en mož dvignilo proti svoji vladi in sporočilo svojo nepremagljivo odločitev za odpor. Spominjamo se žalostnih, ali veličastnih tednov, ki so temu dnevu sledili. Spominjamo se, kako je maršal Tito reformiral Jugoslovansko armado, kako je z malo orožja in z ogromnimi težkočami, ki jih je moral premagovati, odprl v svoji lepi deželi bojišče, kjer so sile osi napravile strahota pustošenja, kjer so pa tudi doživele najhujše poraze.«

Noel Baker je nato naglasil, da Velika Britanija in Jugoslavija delata na obnovi in izgradnji in da se obe državi trudita, da bi čim prej obnovili vse, kar je bilo v vojni uničeno. Obe deželi imata za cilj ohranitev svetovnega miru.

Na koncu je minister Noel Baker izrazil svoje zadovoljstvo, ker bo tudi v Londonu kmalu odprta razstava jugoslovanske knjige in obrazložil namen in organizacijo razstave v Beogradu.

GRŠKA LETALA OBSTRELJUJEJO JUGOSLOVANSKE OBMEJE STRAŽE

13. junija sta dve monarhofašistični letali preleteli jugoslovansko-grško mejo pri vasici Nikolič v okraju Dajran. Letali sta 25 minut krožili nad jugoslovanskim ozemljem in iz višine 300—500 m s strojnicami obstreljevali jugoslovansko obmejno stražarnico št. 130. Krogle so ubile komandanta stražarnice in ranile enega vojaka in telefonista.

12. junija je ob sončnem zahodu na istem področju padlo na jugoslovansko ozemlje 10 topovskih izstrelkov.

POLITIČNE VESTI

Pred sodiščem v Sofiji se je začela sodna razprava proti bivšemu poslancu Velikega sobranja Pjotru Kojevu, ki je bil član opozicije v bolgarskem parlamentu in je obtožen, da je sodeloval s podtalno oficirsko organizacijo „Nevtralni oficir". Obtoženi je pred sodiščem hudo obdolžil tudi voditelja bolgarske opozicije Nikolo Petkova, ki so ga bolgarske oblasti nedavno prijele.

Podpredsednik grške vlade Tsaldaris je izjavil ameriškemu novinarju, da Grčiji grozi nevarnost vpada s severa. Ta izjava je v Grčiji vzbudila veliko pozornost. Ko so grški novinarji Tsaldarisa o tem vprašali, je dejal: „Mogoče, da ta izjava ne odgovarja dejstvom, toda bila je namenjena za inozemstvo in ne za Grčijo."

V belgijskih mestih Lüttichu in Charleroiu je stopilo v stavko 40.000 delavcev. Delavci so odložili delo, ker vlada ni hotela odobriti sporazuma o draginjskih dokladah, ki so ga sklenili delavci in podjetniki. Stavka se je razširila tudi na druge industrijske kraje.

Kitajska ljudska armada nadaljuje svojo veliko ofenzivo proti kuomintanškim četam. Oddelki ljudske armade so obkolili važno železniško križišče Seping—kai. S tem uspehom so spravili Čangkajškove čete v Mandžuriji v zelo težaven položaj.

Ker je ameriška zbornica sprejela novi protidelavski zakon, so v New Yorku uprizorili delavci do sedaj največjo delavsko demonstracijo. Več ko 140.000 delavcev je demonstriralo po newyorških ulicah. Predsednik CIO sindikata Murray in župan New Yorka O'Dwyer sta delavcem govorila in zahtevala, da predsednik ZDA tega zakona ne podpiše. Murray je dejal: „Začela se je težka gospodarska kriza. To obdobje naraščajoče brezposelnosti bi radi uporabili, da bi razbili delavsko gibanje v Združenih državah.

Prezident madžarske republike Zoltan Tildy je podal izjavo, v kateri označuje trditev lorda Vanssitarta v angleškem parlamentu, da je samo pod grožnjo deportacije v Rusijo ostal na položaju predsednika republike, kot grobo kleveto. Prezident je dodal, da se čudi, kako morejo tudi v angleškem zgornjem domu tako zlonamerno govoriti.

Drobne novice

Po podatkih iz Novega Sada je do konca maja dobro napredovalo poljsko delo, tako da so okopali 47 odstotkov koruze, 64 odstotkov sončnic in 87 odstotkov sladkorne pese. V nekaterih krajih so začeli tudi že drugič okopavati koruzo. Najlepše uspehe so dosegle kmetijske delovne zadruge, ki so okopali že 60 odstotkov koruze in 80 odstotkov sončnic. Posevki dobro kažejo. Strojne postaje in lastniki kmetijskih strojev so se že marljivo pripravljali na žetev, ker so morale biti do 1. junija sklenjene pogodbe za žetev.

Raški premogovniki dajejo 60 odstotkov črnega premoga. Ležišča premoga v Istri se delijo na tri bazene: pazinski, labinski in raški. Glavni premogovniki so v Podlabinu in Raši. V večjem obsegu so začeli istrski premog izkoriščati leta 1936. Po osvoboditvi so delavci z veliko požrtvovalnostjo in marljivostjo popravili premogovniške in pristaniške naprave tako, da so premogovniki lani februarja delali že z vso zmogljivostjo. Zdaj delajo v treh izmenah. Raški premog je po kakovosti med najboljšimi v Jugoslaviji (okrog 6000 kalorij). Raški rudarji so se obvezali, da bodo letošnji proizvodni načrt izpolnili do 29. novembra.

Ob koncu maja so začeli obsežna dela za osuševanje velikih močvirij v Strumiški dolini in na Strumiškem polju. Pripravljalna dela za osuševanje Monospitovskega blata (barja) so se začela 1. maja. Osušitev teh močvirij je velikega pomena ne le za Makedonijo, temveč tudi za vso Jugoslavijo. Zaradi ugodnih podnebnih razmer bodo na osušenem zemljišču lahko pridelovali številne subtropske kmetijske rastline, predvsem bombaž, rastline, ki dajejo surovine za izdelovanje gumija, tobak itd. Okrog 6250 ha Strumiškega polja je bilo doslej pod vodo. Ta močvirna zemljišča so bila legla komarjev in v mnogih krajih je večina prebivalstva bolehala za malarijo. Pri osuševalnih delih sodeluje okrog 2000 makedonske mladine.

V Slavoniji in Baranji so odkupili nad tri vagone kož za krzno. Odkupovanje se je začelo lani ob koncu lovske sezone. V ta namen je bilo več sejmov. Nakupili so kože kune zlatice, lisice, vidre, divje mačke itd. Zajčjih kož so odkupili okrog 14 tisoč.

Doma povej jim:
Kdor ne gre se bit
za rodni dom —
ni treba mu živeti!
(Matej Bor)

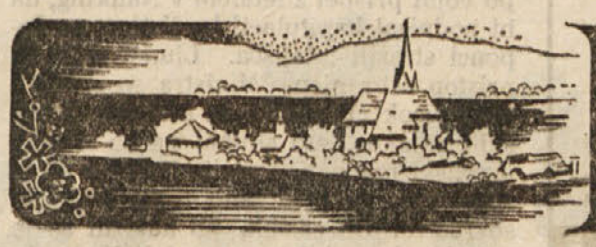

Po naši zemlji

Vojni zločinec Steinacher spet na Slovenskem Koroskem

Glavni organizator Hitlerjeve pete kolone

Pred kratkim so ameriške okupacijske oblasti izpustile na svobodo enega glavnih organizatorjev Hitlerjeve pete kolone za vso Evropo, Hansa Steinacherja, ki živi sedaj na Slovenskem Koroškem.

Hans Steinacher je bil ob koncu svetovne vojne glavni sodelavec zloglasnega Maier-Kaibitscha in je vodil posle velenemške organizacije »Heimatdienst«.

Za svoje zasluge v borbi proti koroškim Slovencem je dobil v nagrado slovensko posestvo, Miklavčevo pri Železni Kapli. Bil je ilegalen nacist že pred »anšlusom«, kasneje pa je postal Hauptgeschaeftsführer nacistične organizacije za vse inozemstvo in glavni sodelavec von Loescha, posebnega poverjenika berlinske vlade za Hitlerjevo peto kolono v vseh evropskih državah.

Hans Steinacher je znan tudi po svoji knjigi »Sieg in deutscher Nacht«, v kateri je opisal dogodke ob koncu prve svetovne vojne in svoje zasluge za nemški rajh.

»Obmejni boj na Koroškem pa je bil samo člen v onih borbah nemštva ob meji in v inozemstvu za svobodo in narodnost, ki se je po Versaillesu in Saint Germainu začel za milijone naših rojakov.«

»Od Celovca do Memla, na zapadu in vzhodu, na jugu in severu onstran morja — povsod plamteča nemška borba«. V uvodu svoje knjige pa pravi: »Ne samo napačni, temveč tudi smešni so bili vsi poizkusi poverjene »avstrijske« povojne dobe, v kateri so hoteli pripisovati uspeh dveletnih bojev za Koroško od leta1918 do 1920 neki »zmagi ideje avstrijske državnosti. »Borba za Koroško se je mogla voditi samo kot nemški boj, tako da smo v zavesti polne odgovornosti imeli pred očmi rajh in narodnost«.

Dejstvo, da avstrijske oblasti ne postavijo pred sodišče Maier-Kaibitscha, dejstvo, da se oživlja na Koroškem nov Heimatbund v obliki »Bund der heimattreuen Suedkaerntner« in končno še to da je bil izpuščen na svobodo voditelj Hitlerjeve pete kolone, nacistični zločinec Hans Steinacher, vse to dokazuje, da sovražniki koroških Slovencev utrjujejo pozicije nacizma na Koroškem, samo da bi preprečili osvobodilno borbo slovenskega ljudstva.

NACISTIČNI KONFIDENT ZBIRA PODPISE za „DOMOVINI ZVESTE"

V Libučah in okolici je zbiral podpise za „Bund der heimattreuen Südkärntner" p. d. Favat, Matevž Verdel. Ta človek se najbrž sam čudi, da je še na prostem. Za časa Hitlerjeve strahovlade je bil orožnik v Libučah in prebivalstvo ve o njem dosti povedati.

Preoblečen kot „raztrganec" je hodil okoli gorskih kmetov in jih skušal, če „drže z banditi", danes pa si upajo taki ljudje pobirati podpise pri domačem prebivalstvu. Ali niso dosti pisali in govorili, da bivši nacisti ne smejo organizacijsko delovati? Za zgoraj omenjeni „Bund" pa nabirajo člane po večini sami nacisti ter ponekod grozijo z izselitvijo v primeru, ko ljudje odklanjajo vpis; drugod zopet obljubljajo razne nakaznice in podobno. Ravno takšni ljudje tudi razširjajo vse mogoče laži, da bi našli povod za propagandno zborovanje. V isti sapi pa vpijejo, da so povzročitelji in razširjevalci takšnih vesti vedno le Slovenci. Stara nacistična metoda.

Z JEZIKOVNE MEJE

Danes zelo mnogo govorijo in pišejo o mirnem sožitju na Koroškem. Kakšna pa je resnica? Največji kričači, ki ob vsaki priložnosti naglašajo enakopravnost koroških Slovencev, so vedno zopet tisti, ki sejejo nemir med prebivalstvo. Pri tem gredo tako daleč, da motijo Slovence celo pri cerkveni pobožnosti. Tako je moral župnik v Šmarjeti pri Velikovcu prekiniti šmarnice, ker so znani razgrajači na pobalinski način motili pobožnost. Z vso silo poskušajo v naši cerkvi vpeljati nemško pridigo in pesem, kjer se je prej vselej slišala slovenska beseda. Vprašamo, ali je to enakopravnost za nas Slovence, o kateri tako radi govore? Za cerkvenega ključarja so istotam vrinili starega nasprotnika Slovencev, ki se je za časa Hitlerja prav posebno „izkazal". Šmarješki kmečki vodja, ki je bil na tem mestu tudi že pod nacisti, je nasproti Slovencem in antifašistom posebno nestrpen in nenaklonjen.

Ne daleč od Šmarjete pri Velikovcu leži vas Sv. Jurij. Čeprav je blizu jezikovne meje ima naša fara veliko slovensko večino. Kar je pa tukaj Nemcev so sami privandranci iz Nemčije, ki so jih nemški grofje poklicali v deželo z namenom da napravijo zemljo nemško. Ti priseljenci, zaradi katerih so v cerkvi uvedli nemški jezik, tja sploh ne zahajajo. Cerkev obiskujejo le slovenski farani iz sosednjih slov. vasi. Kljub temu pa tam župnikuje nemški duhovnik, ki vse cerkvene obrede opravlja v tujem jeziku. Očitno ima škofijski ordinariat v Celovcu iste namene kakor vse druge avstrijske oblasti, da germanizira koroške Slovence.

Farani pri Sv. Juriju odločno zahtevamo, da se nastavi v naši slovenski fari tudi slovenski duhovnik, ki nam bo oznanjal vero v materinščini.

SLOVENSKI GLAS IZ AMERIKE

Župnik M. G. Trunk, ki je po nasilnem plebiscitu leta 1920 na pritisk nemških nacionalšovinistov moral zapustiti svojo slovensko koroško domovino, je poslal pred kratkim iz Amerike svojemu prijatelju pismo, kjer piše v zvezi s koroškim vprašanjem med drugim naslednje:

„Kakor zdaj vse stoji in se razvija, se moremo le malo pomarnvati, za jutri pa pustiti robo prerokom. Vi ste bolj optimističen, neki drugi moj dopisnik precej pesimističen. Realnost utegne biti: Ako ne pride naš del, kamor spada po naravi kot slovenski kos slovenske celote, bo neko životarjenje, življenja pa nikoli. **Živi tudi hlapec, ampak ne more biti gospodar.** Bolje bi bilo, ako bi zdaj ničesar ne bilo (dvojezične šole itd.), bi vsaj ne bilo peska v oči. Ako se politično priklopi živemu telesu, bo kulturno en dan več naredil ko leta farizejske prehrane! Sicer pa gre čas **naprej, nikoli nazaj. Ni še vseh dni konec."**

ROŽEŠKI MLADINCI NA VRHU JEPE

Zadnja nedelja v maju je bila soparna in pripravljalo se je k nevihti. A rožeških mladincev vreme ni prestrašilo. Veselo so odkorakali v smeri proti Jepi.

„Že na Lazah," tako pripoveduje mladinec, „nas je sprejel dež. Vendar smo pogumno korakali naprej. V koči na Bliščeči smo prenočili. Drugi dan nas je pozdravilo svetlo sonce in z veseljem smo jo mahali proti Boroveljski planini. Med potjo in potem še posebno na planini smo občudovali lepote naše zemlje. Zamaknjeni smo gledali na Baško jezero, ki je vse zeleno pokojno ležalo pod nami. Tovarišica Nada je to krasoto takoj ovekovečila na risalnem listu.

Pot na vrh Jepe je bila naporna, ker so bile vse grape polne snega. Tembolj veseli pa smo bili, ko smo dosegli svoj cilj. Razgled je bil prelep. Videli smo krasne Julice z očakom Triglavom. Pod nami je kakor na dlani ležala naša lepa Koroška. V tej višini in samoti smo se počutili po dolgem času spet svobodne. Spomnili smo se na trpljenje in preganjanje, ki ga je doživelo in ga še doživlja naše ljudstvo v dolini, in še bolj trdno sklenili, da se bomo neomajno borili za našo svobodo. Tam na krivični meji, na vrhu Jepe smo še vse bolj začutili globoko vsebino tovarištva in iz naših grl so zaorile partizanske in narodne pesmi. Očak Triglav, ki kot simbol Zedinjene Slovenije kraljuje tudi v grbu Osvobodilne fronte, je bil priča tega dogodka in zdelo se nam je, da je bil zadovoljen in vesel..."

KAKO POROČAJO

Celovška „Volkszeitung" je 11. junija prinesla izvleček iz članka, ki ga je napisal neznan angleški novinar v „Daliy Telegraph". Pisec članka v „Daily Telegraphu" obravnava vprašanje koroških Slovencev na način, ki nam je dobro poznan; tako so do sedaj pisali vsi reakcionarni novinarji in časopisi o Slovenski Koroški. Članek je zanimiv zato, ker se njegov pisec ni niti toliko potrudil, da bi zbral vsaj nekatere podatke o Slovenski Koroški in narodno osvobodilnem gibanju na Slovenskem Koroškem, ki bi vsaj deloma odgovarjal resnici. Članek v „Daily Telegraphu" o Slovenski Koroški vsebuje vse polno netočnosti in neresničnosti, trdi na primer, da je major Primožič, organizacijski sekretar OF, rojen Jugoslovan, čeprav vsakdo ve, da je rojen v Št. Jakobu v Rožu. Članek piše dalje, da je „Slovenski vestnik" dnevnik, dasiravno bi lahko pisec ugotovil, če bi se vsaj nekoliko podrobneje zanimal za koroško vprašanje, da izhaja dvakrat tedensko.

Koroška V BORBI

Slike iz narodnoosvobodilne borbe koroških Slovencev

Neštetokrat smo se v temni noči priplazili do Rojaka. Rahel znak in že so se nam odprla gostoljubna vrata. Navili smo radio, Rojakova mati pa je skrbela za toplo okrepčilo. Medtem ko so se trije Rojakovi sinovi borili z orožjem v roki, so ostali doma delali na terenu in bili naši najboljši aktivisti in obveščevalci, kljub temu da jih je stalno nadzirala SS-policija, ki je neprenehoma pazila na Rojakovo hišo kakor sploh na vse druge na Pogrčah.

Prišla je pomlad leta 1944. Med tovariši se je našel slabič, izdajalec, ki je izdal vse delo te družine in organizacijo OF v Podjuni. Za Rojakovo hišo in tudi za druge so prišli težki, najtežji dnevi. SS-policija je aretirala hčerko Stano in zeta Jožeta Logarja. Drugemu zetu Rudolfu Jerneju, ki je bil pozneje zverinsko mučen pri gestapu v Dravogradu, se je posrečilo pobegniti; pridružil se je partizanskim edinicam. Prvi zet Jože Logar je bil januarja 1945 obsojen na smrt in usmrčen, hčerka Stana pa je ginevala v zloglasnem Ravensbrücku, od koder se je vrnila k svoji družini šele septembra 1945.

Medtem ko je doživljala Rojakova hiša to tragedijo doma, pa je prvi in najstarejši sin France klonil v borbi. Na Lobniku nad Železno Kaplo je padel. Zapustil je mlado ženo in dvoje majhnih otrok, ki očeta niso niti dobro poznala. Prišla je huda zima 1944—45. V decembru 1944 je padel nad Maloščami drugi sin Feliks in ne daleč stran so po izdaji našli podivjani SS-ovci v bunkerju hudo ranjenega tretjega sina, še ne 18 let starega Toneta in ga na zverinski način ubili. Oba brata sta našla skupen grob na pokopališču v Maloščah, dočim je bil prvi sin Franc po končani vojni prenesen na domače pokopališče v Št. Vidu v Podjuni.

Ni to hiša, ki je v osvobodilni borbi največ žrtvovala. Imamo Peršmanovo hišo, ki so ji podivjani SS-ovci pobili enajst članov rodbine. Stara Terezija Mičej iz Št. Vida in njena hčerka Rezika — kurirka Jelka — sta bili obešeni i. t. d. Imamo pa družine, kjer so bili vsi rodbinski člani v NOV ali POJ. Imamo nešteto od nacističnih tolp požganih domov, imamo na stotine po ječah in taboriščih pobitih in umrlih. Vendar sem te vrste o Rojakovih na Pogrčah napisal zato, ker je Rojakova hiša kakor nekdaj tudi danes ena najboljših, najbolj trdnih in vsi preostali se še danes najaktivneje udejstvujejo v OF in ostalih množičnih organizacijah na Koroškem. Željno pričakujejo svobodo in združitev s Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo.

In še nekateri drugi naši in njihov doprinos v narodno osvobodilni borbi iz Šent Vida in okolice: Blaž Smolnik, p. d. Pavležiz Pogrč, Luka Urak, p. d. Bukovnik iz Naglč, Jože Butej, p. d. Hariž iz Gluhega lesa. Prva dva sta bila že obsojena na večletno ječo, pa sta iz zaporov naročila, naj gredo sinovi v NOV, in mladi, še ne 17 let stari Pavležev Feliks — Jurček in Bukovnik Tomi sta bila potem znana junaška borca partizana.

Andrej Polcer, p. d. Lazar, iz Sp. Vinar je skozi dolgo dobo oskrboval s toplo hrano mnogokrat po do 20 in 30 borcev partizanov in jim premnogokrat sam z voziček vozil hrano v gozd. Kadar je postalo potrebno, je pustil doma številno družino in obširno kmetijo in odšel v partizane. Mnogo tovarišev partizanov se gotovo še danes s hvaležnostjo spominja Lazarja, pozneje „Cukra" in nazadnje Lipnika in dobrin iz kuhinje njegove dobre žene.

Drugi tak junak je bil Andrej Sienčnik, p. d. Hojnik, iz Mokrij. Partizani smo ga zaradi konspiracije krstili za Smrekarja. Tudi on je skozi leta stalno s toplo hrano oskrboval naše edinice in neredko je samo za nas zaklal „črno" teleta, da je utešil lačne želodce borcev. Nanj in na njegovo dobro žensko smo se navadili tako, da smo mu iz gozda poslali kar naročilnico za hrano — za toliko in toliko oseb — in tovariš Andrej nam je ob določenem času prinesel, kar smo želeli. Dasi bolehen in že osivel je odšel pozneje tudi sam v partizane in preživel skupno s Polcerjem hudo zimo 1944—45 v gozdovih. Njegova družina pa je bila izseljena v Nemčijo.

II.

Nad 80 mladih življenj partizanskih borcev počiva v skupnem grobu na pokopališču v Št. Rupertu pri Velikovcu, nad 50 borcev za svobodo je pokopanih v Borovljah, okrog 100 jih je našlo zadnje počivališče ob cerkvi v Trnju pri Železni Kapli, spet drugi počivajo v Svečah, Št. Jakobu, Kotmari vasi, Vrbi, Maloščah in drugod, na stotine pa jih leži še po naših hostah in gmajnah. Na Dunaju je padlo 13 neuklonljivih glav slovenskih upornikov iz Železne Kaple in iz gorskih Sel, v Gradcu so na vešalih izgubili življenje Mičejeva mati s hčerko Reziko in Komarjev oče s hčerko Liziko. Kdo naj prešteje vse one, ki so se izgubili v taboriščih smrti, v plinskih celicah ali pa so umrli pregnani z domače grude v izseljeniških taboriščih...?

Vsi ti so trpeli in se borili za svobodo svojega ljudstva in s svojim junaštvom oznanjevali svetu, da se na Koroškem bori narod — majhen sicer po številu ali velik po svojih žrtvah. Da se bori za lepšo in srečnejšo bodočnost v svobodni domovini bratov Jugoslovanov. Ali bo svet preslišal ta glasni krik mrtvih, ali bodo veliki celo pljunili na žrtve, ki jih je majhen narod doprinesel za skupno veliko stvar zmage in resničnega trajnega miru? Koroška v borbi ne more verovati, da bi zavezniki ne dali pravičnega plačila, a Koroška je ravno v borbi spoznala, da svoboda ne pade zastonj z neba, ampak da se je treba zanjo neprenehoma boriti. Grobovi padlih so globoko zorali našo zemljo, kri padlih pa je seme, iz katerega nam bo vzklila svoboda, dete neizprosne borbe...

Nanking

GLAVNO MESTO KITAJSKE

Nanking je s svojim visokim, nazobčanim, iz opeke zgrajenim obzidjem podoben trdnjavi. Obzidje ima petero vrat, ki jih stražijo vojaki in orožniki in jih ponoči zaklepajo.

Področje mesta obsega ogromen prostor, o čemer priča že to, da je mestno obzidje dolgo 35 km. Prebivalcev pa v mestu ni čez milijon. V severnem delu mesta, v tako imenovani vladni četrti, so vile, poslaništva in vladna poslopja. Na vzhodu je letališče z vojaškim uradom. Tu je mnogo prostega prostora in vrtov. Le južna četrt je gosto naseljena.

Nanking nima visokih hiš. Najlepša poslopja so — kakor tudi v drugih kitajskih mestih — v posesti pravih gospodarjev dežele, in to so banke. Največja in najbolj elegantna palača, ki je bila šele po vojni dograjena, je Centralna banka. Tudi poslopja Kitajske banke, Gospodarske banke, Industrijske banke in Mestne banke vzbujajo pozornost.

Razen bank, vil, poslaništev in nekaterih vladnih poslopij ima mesto zgolj eno- in dvenadstropne hiše, ki so neznatne, umazane in zanemarjene.

Industrijskih obratov v Nankingu ni. Glavno mesto živi na stroške dežele, kateri ne dajo v povračilo nič drugega kakor vladne dekrete. Prebivalstvo Nankinga pripada uradništvu in trgovstvu. Kulturno življenje je zelo skromno. Nanking ima nekoliko srednjih in visokih šol, dva kinematografa in dvoje ali troje starokitajskih gledališč, drugega nič. Znanstvenih ustanov ni. V Nankingu ne ljubijo napredka in novotarstva. Napredni duševni delavci si zatorej za svoje bivališče rajši izbero vsak drug kraj kakor glavno mesto. To daje vsemu življenju v Nankingu svoj pečat. Življenje je enolično in izrazito »provincialno«. Lani in letos pa sta lenobno mesto razgibala dva dogodka.

Junija 1946 je prispelo v Nanking odposlanstvo prebivalcev Šanghaja protestirat pri vladi zoper državljansko vojno, ki venomer divja v tej deželi. Na kolodvoru so odposlance iz Šanghaja sprejeli policijski agenti z gorjačami, ki so poskrbeli, da je bila vsa delegacija prepeljana naravnost v bolnišnico. Oblastva so poskrbela, da so odposlanci takoj po okrevanju odrinili nazaj v Šanghaj. Dogodek je prebivalstvo močno razburil.

Letos v januarju pa se je zgodilo nekaj drugega. Prišlo je do demonstracij proti Američanom. Tisoči mladine in dijaštva iz Nankinga so se zbrali in začeli pokret, kakršnega ni bilo zadnji dve desetletji, odkar vlada tu Kuomintang.

V Nankingu je kakih 1200 ameriških vojakov. Pravijo, da so svetovalci v Čangkajškovem štabu. Svetovalci pa so tudi v finančnem ministrstvu in po bankah, v propagandnih ustanovah in v poročevalski službi. Američani se počutijo tu kakor doma. Imajo lastno radijsko oddajno postajo in lastne telefonske centrale, svoj vojaški štab, svojo preskrbo in propagando. Imajo tudi lastno policijo, ki je pogostokrat bolj oblastna kakor kitajska. Američani imajo pravice, kakršnih nima noben Kitajec. Trg je kar poplavljen z ameriškimi izdelki: polno je konzerv, sadja, cigaret in vse mogoče drobnarije iz vojaških in civilnih zalog. Kolikor je naprednega tiska na Kitajskem, je še ponovno naglašal, do so Američani prišli na Kitajsko »ne kot zavezniki, marveč kot zmagovalci«. Množične demostracije mladine so bile izraz protestnega gibanja proti vsej ameriški politiki na Kitajskem. Demonstracije so razgibale vse mesto. Po demostracijah je bila na osrednjem vseučilišču tiskovna konferenca, na kateri so voditelji demonstracij odgovarjali poročevalcem izmenoma ali po skupnem posvetu. Govorili so o državljanski vojni, o vmešavanju Amerikancev, o želji, da bi že končno zavladal mir. Poročevalci so jih vprašali:

»Kaj pa nameravate nadalje?« Neki študent je odgovoril: »Tega še ne vemo. To bo odvisno od položaja. Nikakor pa boja ne bomo končali, dokler ne dosežemo svojega namena.«

Poročevalec nekega reakcionarnega lista je izzivalno vprašal: »Kaj bi pa vi rekli, če bi na Kitajskem začeli pretepati Američane?« Bodro je vzkliknila neka študentka: »Oni so v tuji deželi! Američani naj se že vendar spravijo odtod!«

Ogorčenje nankinške mladine je razumljivo. Prebivalstvo Nankinga je bilo priča sramotnih prizorov, edinstvenih v zgodovini te dežele.

Kitajska si je priborila zmago z drugimi zavezniškimi narodi. Okraje, ki so jih bili zasedli Japonci, med njimi Nanking, so nestrpno pričakovali prihoda narodne vlade. Dne 2. septembra 1945 je bila kapitulacija Japonske uradno podpisana. 9. septembra je sledil v Nankingu svečan podpis kapitulacijske listine v imenu japonske vojske na Kitajskem. Toda Nanking je še nadalje ostal v rokah Japoncev. Še več, ko je kitajski vojni minister dne 8. septembra prvič po vojni prispel z letalom v Nanking, da bi podpisal kapitulacijsko listino, so Japonci stražili letališča. Ljudstvu je bil pristop zabranjen. Ministra so sprejeli zgolj visoki uradniki in oddelek kitajskih vojakov, vse skupaj pa so stražili japonski bajoneti. Veselje ljudstva se je sprevrglo v pridržano ogorčenje in sovraštvo. Ob cestah, po katerih se je peljal vojni minister, so stali ljudje in mu molče sledili z očmi.

Pozneje so vkorakali kitajski vojaški oddelki v Nanking, tudi ti v varstvu japonskih vojakov. V ameriških uniformah in z ameriškim orožjem je prišla kitajska armada v Nanking. Neki kitajski poročevalec, s katerim sem stal na ulici, je rekel: Japonska straža, ameriške uniforme in orožje, samo vojaki so kitajski...«

Do decembra 1945 so Japonci še stražili nekatera poslopja v mestu. Železnica med Nankingom in Šanghajem je bila do januarja v lanskem letu delno še zastražena od Japoncev. Novembra 1945 si še lahko videl na cestah kitajskega glavnega mesta kitajske čete, v katerih so bili tudi Japonci. Japonska policija je še mesece in mesece varovala v Nankingu »red« v imenu »narodne vlade« kakor prej v imenu Japoncev.

Kaj vse je to pomenilo, je ljudstvo šele pozneje do kraja razumelo. Ko je bil sovražnik premagan, so se kitajski vladni krogi obrnili na japonsko armado zastran zaščite, na drugi strani pa so naprosili za pomoč zaveznike Američane, ker so se bali lastnega ljudstva, ki že dolgo sanja o tem, da bi bila njegova domovina svobodna. Zdaj pa v tej deželi vedrijo in oblačijo Američani.

(Po »Novoje vremja«)

Krompir v morje - draginja kvišku!

Po »Delavski enotnosti« posnemamo izvleček pisma, ki ga je pisala 70 let stara Helena Golmajerjeva iz Amerike, tovarišu Vovku Peru z Jesenic. Takole se glasi:

Že dolgo je, kar sem prejela Tvoje pismo, v katerem si mi voščil novo leto. Poslala sem ga v Michigan, pa ga še nisem dobila nazaj. Naj ga čitajo tam, da bodo vsaj malo vedeli, kako se imate pri vas v Jugoslaviji. Tvojega pisma smo bili zelo veseli, ker vidimo, da je pri vas sedaj vse novo in drugače kot pa je bilo prej. Tudi tisti, ki so bili od nas na Slovanskem kongresu, so nam razložili, kako pri vas napredujete, kako delate in gradite. Zelo so bili navdušeni nad novo Titovo Jugoslavijo.

Slovenski časopisi tu še kaj pišejo o vas, amerikanski pa prav nič. Sedaj samo jokajo, kako bi Nemčijo pripravili nazaj, da bi bila taka kot pred vojno. Pišejo, da druge države kar ne boste mogle biti brez Nemčije. Posebno Slovani ste strašno slabo zapisani pri njih. Od vseh držav govorijo po radiju in pišejo v časopisih, samo o Jugoslaviji pa pravnič. Pišejo, kako bodo pomagali Grčiji in Turčiji — pravijo, da jim bodo posodili denar, samo vam nič ne dajo.

Tukaj imajo krompirja, da ga mečejo v jame in v morje, mi ga pa plačujemo po 5 centov funt. Sploh je tu vsega dovolj, pa je vsak dan dražje. Ne vem, kam bo prišla Amerika.

Sedaj je Truman objavil, da bodo vse komuniste, ki simpatizirajo z vami, izgnali, pa ne vem, če jih bo mogel, ker jih je preveč. Nacistov in tistih, ki so od vas pobegnili, pa nič ne preganjajo, čeprav vemo, da niso nič prida. Ti samo preklinjajo Jugoslavijo in Tita. Mi seveda ne verjamemo takim neumnostim. Bogataši se tukaj zelo bojijo, da ne bi prišlo ljudstvo na oblast in zato se ga tako otepajo. Oh, ko bi ti mogel slišati, kako se naši moški jezijo, da kar grmi, ko se iz Bele hiše sliši vsak dan, da Truman slabo govori o vas in Sovjet. zvezi. Mi imamo upanje, da bo že bolje in smo veseli, da je pri vas to upanje že resnica.

Tu se sliši, da Slovenci ne greste nič v cerkev, da preganjate duhovnike. Še po engliš cerkvah so oznanili, kakšni komunisti so to pri vas, ki zapirajo duhovnike. Večina nas vsega tega prav nič ne verjame, nekateri pa le nasedajo taki neumni propagandi. Pa ne vidijo, da se pri nas v marsikateri cerkvi pleše in prireja koncerte, ker so bile spremenjene v zabaviščne dvorane. Tako so slovenski in hrvatski katoliki sedaj tu kupili hišo, kjer je protestantovska cerkev za 100.000 dolarjev. Ima tri nadstropja in tri dvorane. V eni se bere maša, v drugi so zborovanja, v tretji pa prirejajo veselice, na katerih se pleše in popiva do zore. Tako je vse pod eno kapo — grehi in odveze!

Tu je vedno dosti novega, pa ti bi le težko razumel naše razmere. Pisala bom še, pa ti moraš tudi, ker me vsi sprašujejo, če si že kaj pisal, da bi jim dala prebrati pisma iz nove ljudske Jugoslavije... Helena Goldmajer.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringerstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Völkermarkterstrasse 21/I. — Tiska: „Globus", Zeitungs- Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3—5.

PREŽIHOV VORANC:

JIRS IN BAVH

»Slabi odpustki so se pokazili...« je vzdihnila mati.

Izmučen in poparjen sem se vlegel spat; ponoči sem se davil z grdimi sanjami, da me je babica nekajkrat prebudila. — — —

Vse je tako prišlo, kakor smo slutili.

Že prihodnji četrtek je šel oče na sejm na Štajersko. In kakor nalašč je tamkaj mrgolelo kupcev, cena je poskočila in za junca, ki sta imela tri metercente manj kakor Jirs in Bavh, je moral plačati preko dve. Govorilo se je splošno, da bo cena še poskočila in pod tem pritiskom je oče kupil, čeprav v škodo. Brez volov nismo mogli biti. Od razlike izkupička je ostalo za najemnino, a za zavarovalnino že ni doseglo, še manj pa za obleke in za druge potrebščine... Na veliko noč, ko se je vse svetilo v novih oblekah, smo se mi stiskali v starih oguljenih, pretesnih oblačilih...

2.

Jetnik Til Oplaz, kmečki fant dobrih dvajsetih let, je za hip umolknil in se prevalil na pogradu, da so deske zaječale. Vlažni vzduh celice še ni vsrkal vase skelečega hlevskega duha, ki se je širil od njega. Zjutraj so ga bili potisnili v že itak prenatrpano celico, vsega raztrganega, resastega, zbitega, polnega zateklih bunk in podplutih oči. Bil je tako slab, da se je takoj pri vratih sesedel ob zidu. Videlo se mu je, da so ga premlatili. Jetniki so mu takoj napravili prostor na pogradu, odkoder se vrgli nekega potepuha. Bil je enajsti stanovalec celice, ki je uradno bila določena za štiri osebe in je imela tudi toliko prostora na pogradih. Ostali so čepeli na popljuvanih tleh. Dva sta bila tatova, dva potepuha brez papirjev, en goljuf, en posiljevalec, štirje komunisti in on — ubijalec.

Njegove temne, uporne oči, ki so med pripovedovanjem strašno žarele, so se zastrmele po tesni celici, kakor bi se prebudile iz težkih sanj:

»Torej je le res...«

Ozke stene, strop, zamreženo okence, vse je odgovorilo:

»Resnica, tovariš...«

Vseh deset parov oči mu je potrdilo:

»Nobenega dvoma ni, prijatelj...«

Tilove oči so se umaknile zoprni sliki. V celici je bilo tiho, jetniki, čepeči na pogradu in po tleh, so bili še pod vplivom njegovega gorečega pripovedovanja. Strast njegovega glasu, iz katerega je plamtel upor, blisk njegovih oči, dih njegovih ust jih je še priklepal na sicer enolično storijo in jih presajal ven iz ozkih sten v življenje, v prošlost mladostnih doživetij, pokopano pod plastjo življenjskih bojev.

»Zakaj ste pa vi tukaj?« je tedaj vprašal, kakor bi se mu bile prsi odprle.

»Mi smo zadelj politike...« so odgovorili politični.

»Kaj ste storili...?«

Potem je razširil oči:

»To ste vi...!«

Senca napornih misli je pokrila njegovo rosno čelo; čez nekaj časa so se mu pa zakresale oči in krčevit glas je planil:

»Potem tudi jaz nisem ubijalec...!«

Nenadoma ga je objel topel čut, skrivnostna nagnjenost in zaupanje. Ozke stene so stopile v ozadje, namesto njih pa je vstala podoba doslej nepoznanih, neizrekljivih slutenj...

»Povej do konca...«

3.

Zakaj sem vam od kraja vse tako na dolgo in široko pripovedoval? Zato, da boste lažje razumeli drugi del moje storije. To, kar človek doživlja v mladih letih, kar se kali skozi otrokovo dušo, to ostane odločilno pri odraslem, iz tega rastejo nagibi, dejanja. Če se ti v mladih letih do česar koli vsadi ljubezen ali pa sovraštvo v srce, to ostane in se pozneje vedno v taki ali drugi obliki pokaže. Čemur se človek pozneje priuči, to raste najrajši na temelju tega, kar si je osvojil v mladosti.

Ne smete misliti, da sem kak pismar. V šolo sem res hodil šest let, ali pozneje nisem imel časa baviti se s knjigami, ker je pri nas bilo trdo delo doma. Oče je dobival v farovžu tednik, dokler smo imeli denar, toda zdaj smo že dve leti brez časopisa. Mogoče bi se bil izobrazil kakor drugi, ki so odšli v fabriko delat, ko so odrasli, toda jaz sem odraščal ravno tedaj, ko se je začela gospodarska kriza.

(Dalje)